

Opiniebericht Lobbywatch NL

De draaideur en de schijn van belangenverstrengeling

Een nieuw kabinet treedt deze week aan, en dat betekent het begin van de grote stoelendans. Een opportuun moment om 'de draaideur' in de gaten te houden – het fenomeen waarbij ambtenaren of politici die bevoegd zijn voor regelgeving of toezicht over een bepaalde sector, overstappen naar een betaalde functie voor een organisatie werkzaam in diezelfde sector. Dat betekent opletten geblazen: waar gaat de oude garde naartoe en waar komen de nieuwelingen vandaan? Bij Rutte is er niet veel te beleven. Die zit al 7 jaar stevig op zijn post. Maar bij de keuze van Melanie Schultz van Haegen, huidig minister van Infrastructuur en Milieu en mogelijk beoogde CEO van Luchthaven Schiphol, gaan sommigen toch wel op het puntje van hun stoel zitten. En hoe zit het met Ferdinand Grapperhaus, tot voor kort nog bestuursvoorzitter van een van 's lands grootste advocatenkantoren en nu minister van Justitie en Veiligheid?

Waarom is het zo belangrijk dat bewindslieden niet in deze draaideur belanden? Dat heeft te maken met vertrouwen in de politiek, met integriteit van persoon en beleid en met het voorkomen van de schijn van belangenverstrengeling. Als een voormalig bewindspersoon in de draaideur stapt en private belangen gaat dienen kan er sprake zijn van belangenverstrengeling. Zo kan er concreet voorkennis zijn, of kan er met het oog op een toekomstige werkgever op bepaald beleid zijn voorgesorteerd. Ze bezitten een finesse van begrip van het Haagse systeem, ze weten aan welke touwtjes je moet trekken om dossiers te bewegen, welke dossiers er überhaupt lopen en kennen het netwerk van ambtenaren en andere invloedrijke personen op de ministeries.

Maar met name het voorkomen van de schijn van belangenverstrengeling blijkt lastig. Tekenend is de reactie van minister Infrastructuur en Milieu Schultz van Haegen vorig jaar, na vragen over een mogelijke overstap naar Schiphol. 'Ik herken die spanning niet', zei ze tijdens het vragenuur in de Kamer. 'Dit is op dit moment het dossier van de staatssecretaris.' Over de vraag of het wenselijk is dat een bewindspersoon na afloop van dat bewind aan de slag gaat binnen hetzelfde beleidsterrein zei Schultz van Haegen: 'ik vind dat bewindspersonen zelf moeten kunnen bepalen, op basis van hun eigen integriteit, of het verstandig is om weer werkzaam te zijn op hetzelfde terrein'.

'Ik herken de spanning niet' en de afweging hangt af van de 'eigen integriteit'. Dat de schijn van belangenverstrengeling iets is dat bij *een ander* ontstaat, lijkt niet beseft te worden. Een grote onderschatting van het probleem van het gebrek aan vertrouwen in Nederlandse politici en de (politieke) instituties. Bovendien rijst de vraag of het Nederlands regelgevende kader wel robuust genoeg is om mogelijke belangenverstrengeling te herkennen en te remediëren. Als de keuze afhangt van de eigen integriteit van een bestuurder, zal de draaideur blijven draaien.

Maar ministers kunnen toch niet op hun handen gaan zitten? Zeker niet nu er zoveel kritiek op de wachtgeldregeling is? En ze hebben toch een sollicitatieplicht? Dat klopt, maar er zijn keuzes te maken. Keuzes waarover je vóórdát je de ministerpost aanvaardt al nagedacht moet hebben. Als je 'ja' zegt tegen de post, moet je inzien dat je gedurende enkele jaren niet op een positie kunt werken waar je dezelfde belangen waar jij als minister over besliste, vanaf de andere kant zal gaan behartigen. En dan kun je het een lobbyist noemen, of een medewerker public relations, een speciale adviseur, of een voorzitter – de titel doet er niet toe, de belangen zijn leidend.

Dus wat te doen aan de politieke draaideur? Creëer een helder en transparant kader voor de overstap van en naar de politiek. Stel een afkoelingsperiode in voor alle voormalige politici, ambtenaren en toezichthouders, die hen verbiedt te lobbyen bij hun voormalige werkgever over onderwerpen die hun eerdere werkzaamheden betreffen. De duur van de periode zou gerelateerd moeten zijn aan de senioriteit van de betreffende persoon.

Daarbij zou een onafhankelijke autoriteit openbaar advies uit moeten brengen, vóórdat deze politici, ambtenaren en overheidsfunctionarissen een functie in de private sector kunnen aanvaarden waarin zij bij hun voormalige werkgever zouden kunnen lobbyen over onderwerpen die onder hun eerdere verantwoordelijkheden vielen. Op deze manier wordt de mogelijke belangenverstremming benoemd, gewogen en beoordeeld. En hoeven we ons in de toekomst een stuk minder zorgen te maken bij de volgende stoelendans.